

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาซึ่งมีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับกลาง ให้แก่พลเมืองของประเทศ โดยเฉพาะในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายที่จะขยายการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น จึงได้พยายามหาทางส่งเสริมให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มมากขึ้น การมัธยมศึกษาเป็นการจัดการศึกษา เพื่อ เด็กวัยรุ่น ดังนั้นผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการมัธยมศึกษาจะต้องระลึกไว้เสมอว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่ผิดแผกแตกต่างไปจากวัยอื่น ๆ เป็นวัยที่ยากต่อการปฏิบัติด้วย นอกจากนี้การมัธยมศึกษา ยัง เป็นการศึกษาในระดับสุดท้ายที่อยู่ในความควบคุม เพราะในชีวิตการศึกษาของศน ระดับมัธยมศึกษาจัดว่า เป็นช่วงสุดท้ายที่เด็กอยู่ในความดูแลของครู หลังจากนั้น เด็กจะต้องออกไปประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา ซึ่ง เปลี่ยนระบบการควบคุมดูแล หรือต้องดูแลตนเองอย่างผู้ใหญ่เต็มตัว หาก เขาไม่ได้รับการอบรมดูแลที่ดีพอแล้ว ก็เท่ากับส่งปัญหาไปให้สังคม นั้นเอง (ภิญโญพร วัฒน เจริญ, 2525)

โรงเรียนโดยทั่วไปประกอบด้วยบุคคลที่สำคัญ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายบริหารประกอบด้วย ครูใหญ่ หรืออาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการและยังมีผู้ช่วยครูใหญ่ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยผู้อำนวยการตามขนาดของโรงเรียน ฝ่ายปฏิบัติการ ได้แก่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงเรียน ซึ่งในบรรดาบุคลากรทั้งหมดนี้ ผู้บริหารโรงเรียนนับว่า เป็นผู้มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของทุกฝ่าย เพราะ เป็นผู้ที่มีอำนาจและความรับผิดชอบสูงสุดเหนือคนอื่น ๆ ในโรงเรียน เป็นผู้ที่จะทำให้งานต่าง ๆ ของโรงเรียนดำเนินไปด้วยดี มีความเจริญก้าวหน้า หยุดชะงักหรือเสื่อมโทรมลง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษา ดังความคิดเห็นของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น

ภิญโญ สาธร (2519) ได้กล่าวว่า โรงเรียน เป็นระบบสังคมระบบหนึ่ง อาคารเรียน หลักสูตร แบบเรียน อุปกรณ์ในการเรียนการสอนจะดีอย่างไรก็ตามจะไร้ความหมาย ถ้าคนใช้สิ่งเหล่านั้นไม่มีความสามารถพอ ไม่มีความตั้งใจหรือพอใจจะใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมความว่า ความเจริญในวงการศึกษาขึ้นอยู่กับบุคคลหลายฝ่าย แต่ที่สำคัญที่สุดคือผู้บริหารการศึกษากับครู

สมาน แสงมลิ (2513) มีความเห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียน เป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดใน เรื่องการบริหารการศึกษา เพราะผู้บริหารโรงเรียน เป็นหัวหน้าหน่วยบริการที่เล็กที่สุดในการจัดการศึกษา นโยบายต่าง ๆ หลักสูตร ความมุ่งหมายของการศึกษา หรือวิธีการสอนต่าง ๆ นั้น โรงเรียนจะนำไปใช้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียนทั้งสิ้น ถ้าผู้บริหารไม่เข้าใจหน้าที่ของตน ไม่ดำเนินตามนโยบายไปให้ถูกต้องแล้ว นโยบายต่าง ๆ ก็จะไม่เป็นไปตามที่ทางราชการต้องการ จึงถือว่าผู้บริหาร เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา เป็นอย่างยิ่ง

นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์ (2529) ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษาที่จัดขึ้นในระบบโรงเรียน เป็นภารกิจของผู้บริหาร และครูร่วมกันดำเนินการจัดกิจกรรมโดยอาศัยทรัพยากร เทคนิค กระบวนการต่าง ๆ ในอันที่จะ เลือกสรร และควบคุมสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนา เด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ นับตั้งแต่ความรู้ ความสามารถ บุคลิกภาพ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม ตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีให้กับ เด็กและ เยาวชน เพื่อให้ เป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในสังคม สมดัง เจตนารมณ์ของ โรงเรียนที่กำหนดไว้

จากความคิดเห็นของนักการศึกษาที่กล่าวมาแล้วจะ เห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนและครู อาจารย์จะต้องปฏิบัติงานร่วมกันตลอดเวลา การที่จะปฏิบัติงานให้บังเกิดผลดีได้นั้น ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้มีความสำคัญมากกว่าคนอื่น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารการศึกษา เป็นอย่างสูง โดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้อำนวยการโรงเรียนนั้นจะต้องมี คุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานที่เหมาะสม เป็นผู้นำของครู อาจารย์ และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนได้อย่างสมภาคภูมิ มีเกียรติและศักดิ์ศรี ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ใน เขตการศึกษา 7 ได้พิจารณา เห็นว่า

เมื่อได้ทำการศึกษาวิจัยในเรื่องคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานของ ผู้บริหารโรงเรียน จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อสอดคล้อง กับนโยบายและวัตถุประสงค์ของกรมสามัญศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ เกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัด กรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ เกี่ยวกับ คุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์มีความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ และ ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 ซึ่งประกอบด้วย 8 จังหวัด คือ อุดรดิตต์ พิษณุโลก สุโขทัย พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ ตาก และกำแพงเพชร

2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของอาจารย์ และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 7 เกี่ยวกับ

2.1 คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประกอบด้วย คุณลักษณะทางด้าน

ร่างกายและบุคลิกภาพ ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์

2.2 คุณสมบัตินของผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย คุณสมบัตินด้านวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ความรู้ในวิชาความรู้ทั่วไปและความรู้ทางวิชาชีพ

2.3 ความสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งได้แก่ ความสามารถทางด้านทักษะการบริหารและภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนในการพัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะ คุณสมบัติน และความสามารถในการปฏิบัติงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น

2. เป็นแนวทางในการฝึกอบรม เตรียมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษาให้ เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะ คุณสมบัติน และความสามารถในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมกับหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. เป็นข้อเสนอแนะในการคัดเลือกและพัฒนาผู้ที่สมควรดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ร่วมกับ เกณฑ์อื่น ๆ

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่จะ เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานของกลุ่ม ซึ่งได้แก่ คุณลักษณะทางด้านร่างกายและบุคลิกภาพ ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคมและมนุษยสัมพันธ์ (พวงน้อยไพรัตน์, 2526)

2. คุณสมบัตินของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง คุณสมบัตินด้านวิชาชีพอันจำเป็นที่

ผู้บริหารพึงมี ได้แก่ คุณสมบัติด้านวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ความรู้ในวิชาความรู้ทั่วไป และ ความรู้ทางวิชาชีพ (พวงน้อย ไพรัตน์, 2526)

3. ความสามารถในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถหรือเหตุการณ์ที่ผู้บริหาร แสดงออกมาเพื่อกระตุ้น ถ่ายทอด หรือหาเทคนิควิธีการต่าง ๆ ให้ครู อาจารย์ เกิดการเรียนรู้ และได้พัฒนาความเจริญด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งได้แก่ ความสามารถด้านทักษะการบริหาร (มโนคติ เทคนิค และมนุษยสัมพันธ์) และภารกิจของผู้บริหารโรงเรียน (พวงน้อย ไพรัตน์)

4. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษาหรือผู้จัดการ การในตำแหน่งหัวหน้าสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษาใน เขต การศึกษา 7 ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน

5. อาจารย์ หมายถึง ผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาด ใหญ่ ในเขตการศึกษา 7 ได้แก่ ตำแหน่งครู และอาจารย์

6. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่เปิดทำการสอนระดับ มัธยมศึกษา ซึ่งมีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป (กรมสามัญศึกษา, 2531)

7. เขตการศึกษา 7 หมายถึง เขตการศึกษาที่ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ จำนวน 8 จังหวัด ได้แก่ อุดรดิตถ์ สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิษณุโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ และ นครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 7 จำนวน 29 คน อาจารย์ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ทั้ง 29 โรงเรียน จำนวน 3,324 คน

2. กลุ่มตัวอย่างประชากร คัดคำนวณจากการเปิดตารางของ เครจซี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างประชากรดังนี้

2.1 กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 25 คน

2.2 กลุ่มอาจารย์ จำนวน 346 คน

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ใน

โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ทั้ง 25 โรงเรียน ตามอัตราส่วนที่มีอยู่จริงในแต่ละโรงเรียน

รวมกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษาทั้งสิ้น 371 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามชนิดตรวจสอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถาม เกี่ยวกับคุณลักษณะ คุณสมบัตินี้ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การสร้างแบบสอบถาม

1. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดเรื่องคุณลักษณะ คุณสมบัตินี้ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา
2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและพิจารณาความตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์
3. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 ท่าน เพื่อพิจารณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วจัดพิมพ์เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามที่แท้จริงต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 4.1 ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างประชากรด้วยตนเอง รวมทั้งสิ้นจำนวน 371 ชุด
- 4.2 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และบางส่วนขอให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งคืนทางไปรษณีย์ ในเวลาที่กำหนดให้โดยใช้เวลา 1 เดือน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 5.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้วิธีคำนวณค่าร้อยละ

5.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและอาจารย์เกี่ยวกับลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถที่เป็นจริงในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาใช้วิธีคำนวณค่ามัธยิม เสมคณิต (\bar{X}) และ ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มอาจารย์ที่มีคุณลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถที่เป็นจริงในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยการใ้การทดสอบค่าที (t-test)

ลำดับขั้นในการ เสนอผลการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ เสนอความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 เอกสาร วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะผู้นำ คุณสมบัติด้านวิชาชีพ และความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิจัย กล่าวถึงการผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ประกอบด้วย รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เขตการศึกษา 7 หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย และประวัติการศึกษาของผู้วิจัย